

CALITATILE SI PREOCUPARILE INTELLECTUALE ALE LUI STEFAN MANCIULEA REIESITE DIN CORESPONDENTA VREMII

Prof. LAURA ARABOAEI, Liceul Sportiv Alba Iulia

“...in istorie, cine are forta, crede ca are si dreptatea.”

La 110 ani de la nastere, numai o simpla aplecare si trecere prin viata, peste opera activitatea si preocuparile lui STEFAN MANCIULEA, ne fac sa-l situam in randul marilor personalitati ale vietii stiintifice si didactice, un mare iubitor de neam, de locuri, istorie, dreptate si adevar.

Biografia, formarea ca intelectual si profesor, opera si activitatea sa, se deapana pe o durata de 90 de ani, de la nasterea in satul Straja-Alba, pe data de 6 decembrie 1894, pana la trecerea in nefiinta, in casa de la Blaj, pe 12 iulie 1985, inscriindu-l alaturi de corifeii Scolii Ardelene, in randul celor care au dus faima culturii si scolii blajene.

Dragostea de carte, stiinta si cultura si-a stamperat-o la scoala primara din satul natal, la Gimnaziul Superior Romanesc, Liceul "Sfantu Vasile" si Academia Teologica din Blaj, iar studiile universitare le-a urmat la Universitatea din Bucuresti, Facultatea de litere si filozofie, devenind licentiat in istorie - geografie, unde-i cunoaste pe Nicolae Iorga, Simion Mehedinti si Vintila Mihailescu, care-i marcheaza activitatea stiintifica si didactica pentru toata viata.

Activeaza ca profesor si director la Liceul din Arad (1921-1928) si Liceul "Sfantu Vasile" din Blaj (1928-1940), organizeaza si conduce bibliotecile din Arad si Blaj, si obtine titlul de doctor in geografie cu calificativul "*Summa cum laude*" in anul 1936 la Bucuresti, cu lucrarea "Campia Tisei", in fata unei comisii alcatuita din decanul facultatii, profesorul de filozofie C. Radulescu Motru si profesorii Simion Mehedinti pentru geografie, C.I. Giurascu

pentru istorie si I.Cercel pentru statistica. Din 1937 este numit si functioneaza ce inspector in invatamantul secundar, iar din 1941 ca profesor la Facultatea de Stiinte a Universitatii "Victor Babes" din Cluj - sectia geografie pe catedra de state si continente.

Indepartat din invatamant de regimul comunist cu verdictul de a nu mai avea dreptul de a ocupa "nici un serviciu public, decat numai la munca de jos cu bratele", ajunge muncitor zilier la ferma Scolii Pedagogice, urmand a fi arestat in 1951, la 6 ani pe motive de apartenenta la biserica greco-catolica si publicarea de lucrari stiintifice atragatoare de ura intre nationalitati. Pus in libertate in 1955, ajunge iar muncitor zilier, predand totusi pe ascuns geografie, dupa care in 1961 este arestat din nou la 5 ani, fiind eliberat in 1964 si angajat ca ingrijitor de parc pana la pensionare in 1969.

Activitatea stiintifica a fost marcata de sederea sa in Arad, fiind preocupat in anii tineretii de studierea Campiei de Vest, a populatiei din zona de granita, a populatiei si asezarilor din Ardeal si din Ungaria, iar dupa 1965, studiile si lucrarile sale privesc mai ales probleme care tin de istoria Blajului, de Biserica greco-catolica si de marile personalitati ale Scolii Ardelene si ale Blajului.

Prin specificul vietii, activitatii, preocuparilor si legaturilor cu elevii, studentii, intelectualii oamenii de stiinta ai vremii si semenii de suferinta in detentii si regimuri restrictive de credinta munca si creatie, omul si profesorul Stefan Manciu

a purtat o bogata si consecventa corespondenta de-a lungul vietii. Una din cele mai bogate, variate, bine pastrate si valoroase prin ganduri si idei, este corespondenta care a purtat-o cu episcopul greco-catolic de Lugoj, Preasfintitul Ioan Ploscaru intre anii 1968 si 1984.

Ioan Ploscaru

Corespondenta inedita dintre cei doi a fost publicata in 2002 de catre Conf. Univ. Dr. Ioan Mitrofan la Blaj, cu sprijinul fiicei lui Ștefan Manciulea -Stefania, care a pastrat si i-a incredintat intreaga corespondenta .

Din aceasta lunga si bogata corespondenta se pot pune in evidenta problemele care-i preocupau si-i interesau pe cei doi in ceea ce priveste reevaluarea istoriei si interpretarile politice ale timpului ("epocii") referitoare la Biserica greco-catolica, viata culturala, stiintifica spirituala si religioasa a Blajului; evenimente la nivelul comunitatii confesiunii greco-catolice si a reprezentantilor Bisericii; studiile si lucrarile lui Manciulea; evenimente din viata personala si familiala; starea de sanatate; s. a.

Privind lucrarile si studiile lui Ștefan

Manciulea, care apar in corespondenta, in ordine cronologica (fără studiile si lucrarile mari, aparute pana in 1947) si care coincid cu perioada elaborarii lor, acestea sunt:

- Rolul revolutionar al Blajului-1968
- Gheorghe Sincai-1969
- Rolul istoric si cultural al Blajului-1969.

Ștefan Manciulea

-Contributii la cunoasterea bibliotecii lui Timotei Cipariu-1969

-Studiul lui Bunea-1969.

-Rolul cultural, politic si national al Bisericii greco-catolice-1969

-Blajul si evenimentele revolutionare din 1848-1972.

-Studiul despre Aron Pumnul-1973.

-Studiul despre preotii greco-catolici trecuti la romano-catolici-1973

-Studiul despre Inocentiu Micu-1974

-Studiul despre Scolile Blajului-1974

-Dascalii si elevii Blajului in Tarile romanesti-1974.

-Elogiile Blajului-1974.

-Biblioteca Centrala din Blaj-1974.

-Dascalii si elevii blajeni din diaspora-1975.

-Biografia lui Inocentiu Micu Clain-1975.

- Romanii din Sacuime-1975
- Deznationalizarea; Masa elevilor; Hajdudorogh-1975
- Pacatele scriitoricești-1976
- Protestul Consistoriului din Blaj-1977
- Sasi și lutherismul-1977.
- Reforma la Sasi-1977.
- Gheorghe Baritiu-Istoria-1978
- Din legaturile Secuilor cu Moldova și Țara Românească-1979
- Cimitirul Bisericești-1980.
- Legaturile Blajului cu Franța-1984

În corespondența celor doi se menționează și se fac trimiteri la o serie de documente, studii și lucrări de referință ale timpului, care au stat la baza studiilor și lucrărilor lui Ștefan Manciulea, precum și o multitudine de persoane, nume și fapte ale acestora pomenite în scrisori, la care se adaugă relatarea și transmiterea prin multe cuvinte de duh (dragalasenii) a unor urări și a întămplărilor de viață.

Dintre documentele și lucrările la care se fac referiri în corespondențe selectăm autori și opere deosebite:

- Istoria României- tratat vol .III
- Enciclopedia lui Daicoviciu
- Istoria romanilor- C.Giurescu
- Istoria Transilvaniei - Gh.Baritiu
- Romanii supt Mihai Voevod Viteazul - N.Balcescu
- Istoria Romanilor -Papiu Ilarian
- Enciclopedia României-1976
- Dictionarul enciclopedic-1976
- Herder Lexicon-1974

Dintre numele frecvente care apar în corespondență pe o perioadă mai lungă sau permanent semnalăm: I.M.Clain-10 scrisori; Gh. Baritiu și T.Cipariu-8; Ștefania Manciulea-7; A Bunea-6; Ep. Balan, Ep. Mangra, Alex. Nicolescu, V.Suciu, Micu Moldovan, Iuliu Hossu, P.Ilarian, A.Saguna 4 și 3 scrisori, însă nu lipsesc dintre numele cele a lui Dej și Ceaușescu, Marx, Lenin și Stalin .

De remarcat că corespondența celor doi a cunoscut ani bogăți, când numărul scrisorilor a depășit 10, chiar 15 pe an (anii 1973, 1974, 1976, 1977), dar și ani cu număr mic de scrisori: 1971, 1972, 1983, aceste fiind generate de evenimente, cauze de stări de boală și anumite stări sufletești.

Din scrisorile episcopului Ioan Ploscariu către profesorul (părintele) Ștefan Manciulea se observă relația stransă dintre cei doi, generată de o prietenie bazată pe aceleași principii, credință, dorință, sprijin și apreciere în activitatea și cercetarea care i-a animat pe amândoi.

Cauza care i-a apropiat și a înlesnit această corespondență bogată a fost credința în Biserica lor, fapt pentru care au avut de suferit și au fost izolați multă vreme. Legat de aceasta, la 17 ianuarie 1977, episcopul Ploscariu scria:” în ziua de 18 ianuarie împlinesti 50 de ani de preoție, 50 de ani în slujba lui Dumnezeu - în agricultura divină ca urmaș vrednic ai marilor Dascăli ai Blajului și Luceferi pe cerul Ardealului, care într-o mână cu crucea și în cealaltă cu condeiul au slujit Biserica și neamul” .

În multe scrisori se arată îndatorat pentru cărțile și studiile împrumutate, de un real folos documentării și cercetării lui, cum se vede în scrisoarea din 11 dec. 1979:” Draga Dascăle, Am primit studiul despre întemeierea școlilor din Blaj, precum și scrisoarea și ilustrata lui P.P..Aron care le-a întemeiat.....Toate studiile ce mi le-ai trimis, le pastrez . Poate după moartea noastră se va afla cineva care să caute după ele. Atunci le va afla.”

La fel în multe scrisori se vedea aprecierea și valoarea de care se bucura Manciulea, ca în scrisoarea din 4 aprilie 1968:” Am auzit că ai fost invitat și autorizat să scrieți și să tipăți o biografie a episcopului Inocențiu Micu. Ma bucur mult, cum de altfel se vor bucura toți intelectualii români. Întai ca Dumneavoastră să scrieți cel

mai competent sa o scrieti, ca vrednic urmas al marilor dascali blajeni, si in al doilea rand ca santeti traitor al spiritului marelui erou al Bisericii romane unite, care acum ati revenit la condei dupa atatia ani de vitregie si suferinte indurate pentru cauza Sfintei noastre Biserici.” , sau in scrisoarea din 8 martie 1969, in care se confirma primirea celor doua lucrari *Gh. Sincai si Rolul istoric al Blajului*, “pe care le voi pastra cu drag ca de la un tot asa de mare dascal al Blajului care, ca si sfintii Evanghelisti, nu numai a scris ci a si suferit pentru adevar” .

Intr-o serie de scrisori se apreciaza, alaturi de recunoasterea valorii si devotamentul pentru neam si tara pentru care a suferit mereu, ca in scrisoarea din 12 oct. 1979, in care se spune:” M-am bucurat ca s-a scris ceva despre Blaj. Pe cine sa felicit de aceasta zi ? Acum cand neamul are nevoie de oameni care tin cu adevarat la natiune, te felicit pe Dumneata, care cu toate umilintile, la care ai fost victima, nici un moment nu te-ai miscat de dragostea de neam, chiar cand aceasta era condamnata si condamabila, cand a fi roman si a te afirma era un adevarat delict” .

In multe scrisori apar intrebari la care se solicita raspunsuri, apreciindu-l ca un real enciclopedist –“cap calendar” , detinand informatii si surse de informare in legatura cu evolutia bisericii si a episcopilor greco-catolici, a personalitatilor istorice si culturale ale Blajului, a populatiei din Ardeal .

In foarte multe situatii din scrisori reiese sentimentul de satisfactie si bucurie cu prilejul elaborarii si terminarii unor lucrari si studii, ca in scrisoarea din 5 sept. 1974 in care se arata: “Scumpe Dascale, astazi ti-am primit scrisoarea, impreuna cu studiul despre Inocentiu Micu Clain. Reteta cu praful de arhiva inghitit pe inima goala le ajuta numai acelora care au fost daruiti de Dumnezeu cu harul condeielui ca sa poata

ajunge la 80 de ani, si inca in deplinatatea facultatilor mintale .”

Se remarca in unele scrisori o serie de sfaturi si indemnuri cum este in scrisoarea din 5 sept. 1974 in care scrie:”este o frumoasa idee a urbei (Blaj), de a avea o succinta biografie a personalitatilor nationale a caror busturi fac cinste Blajului” , sau in scrisoarea din 21 nov. 1974, referitoare la studiul despre Elogiile Blajului, unde se arata: “ ...am vrut sa-ti amintesc si in legatura cu alte studii, ca nu totdeauna ai dat referinte precise de sursa de unde ai luat textul, mai bine zis unde a aparut tiparit. Te rog sa fii mai scrupulos in aceasta materie caci noi care cunoastem putine, avem nevoie de abundenta de referinte.”

Multe evenimente si intamplari sunt incarcate de suparare si regrete, dar si de bucurii si satisfactii cum apar in numeroase scrisori. Scrisoarea din 29 iunie 1968 se incheie cu o constatare trista:” Vad ca la 120 de ani de la adunarea de pe Campul Libertatii nu a fost nimic.” , sau in scrisoarea din 12 iulie 1976:” Scumpe Dascale, vestea mortii prietenului si colegului meu Juliu Moga m-a impresionat profund. Tocmai intentionam sa-i fac o vizita acum in 15 iulie, stiindu-l in spital.” ; Scrisoarea din 2 dec. 1978” Scumpe Dascale.....Bucuria mi-a fost mare ca ti-am vazut scrisul. Semn ca vederea te mai ajuta sa scartai din condei.

“Scrisoarea din 12 oct.1979:” m-am bucurat sa citesc, tot azi, in Scanteia, articolul d-lui Brad in care citeaza si pe St. Manciulea.”

In multe scrisori sunt indemnuri, aspiratii si asteptari: In scrisoarea din 12 aprilie 1980 se arata:” ...este bine sa scrii ceea ce-ti aduci aminte caci este neadmis sa ducem in mormant, ceea ce ar putea fi de folos istoriei.” , sau scrisoarea din 11 februarie 1984:”

...Scumpe Dascale, Ti-am primit scrisoarea, dar nu am putut-o citi. Ar fi bine sa accepti un secretar care sa-ti scrie corespondenta pe care sa o semnezi . Multumesc si te imbratisez cu drag. I. Ploscaru.”

Si ultima scrisoare din corespondenta, din 27 noiembrie 1984 de la Lugoj:” Draga Dascale- Cu ocazia implinirii varstei de 90 de ani, iti doresc de la Bunul Dumnezeu, prin Sf. Nicolae, in sarbatoarea caruia te-ai nascut, mult har si sanatate deplina.

Am auzit ca Papa Leon al XIII-lea, care a trait 93 de ani a fost felicitat de cineva sa ajunga suta.

Iar el a raspuns indignat: cum pui tu limita la bunatatea lui Dumnezeu, dar daca El voieste sa traiesc mai mult? ...Inca o data, Harul Domnului sa fie cu noi. Cu drag, I. Ploscaru.”

BIBLIOGRAFIE

1. Ioan Mitrofan - Corespondenta dintre St..Manciulea si I. Ploscaru-Blaj 2002